

Amarok - přednáška

Aragorn 2

Sepsal jsem pro vás pravdivou legendu o albu, které jedni považují za divný, nesouvislý hudební oryíl a druzí za nejlepší hudební dílo vůbec. Nechci nikomu Amarok ani zhnusit, ani jej vychvalit do nebes. Jen vám nabídnou několik technických a hudebních informací a sem tam trochu pocitů a napišu, co si o Amaroku sám myslím.

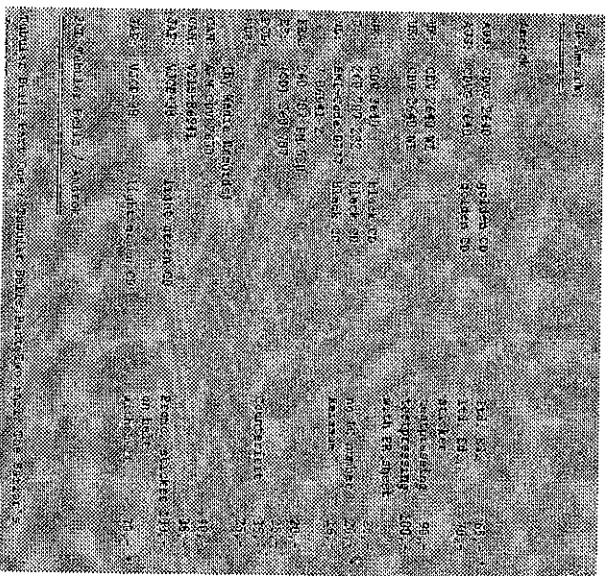
Nejprve vás však musím upozornit, že se sám považuji za milovníka Amaroku, takže částečnou zaujatost mně snad promíne.

Pravdou je tedy, že Amarok je originální alternativní hudbou a že nic podobného před ním ani po něm nevzniklo. Odvážím se spíš napsat, že se nikdo něco takového neodvážil vytvořit. Amarok ovšem vzniknout musel, protože na Mika a vůbec na celou společnost byly vyvíjeny jisté vlivy a nátlaky a Amarok je částečně jejich důsledkem. To ale popíši později.

Amarok byl vydán 14. června 1990 jako 15. řadové album Mika Clidfielda. Vydala jej společnost Virgin Records a to pod pořadovým číslem 2640. Byl vydán na CD, LP i MC. Na CD je Amarok nahrán v kuse, na LP a MC je na každé straně přibližně polovina skladby. Virgin vydal Amarok i v limitované edici na zlatých CD. A dokonce i na speciálně vyrobených jednostanných LP z acetátových vláken,

kdy jedna deska s jednou půlkou Amaroku stojí přibližně 6000Kč. Postupně Amarok v licenci vydalo více firem, ale rozdíly jsou maximálně v bookletu.

Zajímavá je například u nás vyrobená deska, vydaná ovšem v Německu, a to pod našim matčíním číslem

210 707-630. U nás dostupná CD vypadají zhruba stejně. Zhruba proto, že jednotlivé verze mají trochu odlišnou šifru potisku na rubu CD. Booklet je poměrně obsáhlý. Můžeme v něm najít např. výpis všech nástrojů, použitých na albu, část notové osnovy nebo krátkou povídku, napsanou podle Amaroku. Na zadní části bookletu je potom krátké varování, které se dá přeložit asi takto: „Tato nahrávka může být zdraví nebezpečná pro nahluchlé pitomečky. Pokud trpíte tímto postižením, neodkládejte vyhlédnutí svého lékaře“. Myslím, že Mike už tímto varováním album směřuje spíše k náročnějším posluchačům..... LP má ten samý motiv, seznam nástrojů a varování je na zadní straně. Povídka se sem již nevešla. Já si myslím, že na přední stranu bookletu mohli dát něco s hlubším významem, než jen Mikův obličej. Poslední verze Amaroku vyšla na CD v roce 2000 pod vlnkou Virginu a jedná se o digitálně remasterovanou verzi určenou pro přehrávače HDCD. Co ale tahle verze nabyla na kvalitě zvuku, to ztratila na kvalitě Bookletu, který obsahuje pouze pár nicneřkajících obrázků, reklamů na Virgin a výpis nástrojů.

Po čem se vlastně album Amarok jmenuje? Existují tři významy toho slova: První pravý, že Amarok je anglický fonetický překlad galského slova Amarač, což znamená Zítra. Druhý, že tímto slovem Inuité nazývají vlka. A třetím významem může být, že Amarok vznikl ze sloučení slov v anglické větě „I am a Rock“.

Který význam je pro Amarok ten pravý? Nevím. Můžete si vybrat. Mně se líbí ten třetí. Amarok se ale měl původně jmenovat Ormadawn II. Od toho Mike ovšem ustoupil, protože jak řekl, Amarok se vydal tak trochu svou vlastní cestou.

Na albu společně s Mikem spolupracovali: Tom Newman, jako producent a hudební režisér. Je vpravo na obrázku. Richard Barrie jako technický poradce. Booklet i s povídkou vytvořil William Murray a jako osobní asistent byl Mikovi Jeremy Parker. Na albu potom kromě Mika účinkují: Clodagh Simonds a Bridge st John jako vokalisti, Janet Brown, ta na albu pouze mluví, Paddy Moloney hraje na dudy a skupina Jabula na africké bubny.

Mike začal skládat Amarok jako celek v roce 1989. Ale jednotlivé riffy a melodie k Amaroku skládal, možná aniž by tušil, že z nich vytvoří

něco rozsáhlejšího, už v dřívějších dobách své sólové kariéry. Mike některé úryvky ještě před vydáním Amaroku zakomponoval do svých známých skladeb a také je prezentoval v médiích. Například smíchal skladbu Taurus 3 s částí Amaroku zvanou Lulaby a taktó ji poté zahrál na BBC TV. Říká se, že si Mike s komponováním Amaroku moc hlavu nelámá. Často si totiž své nápady zapisoval na cigaretové papírky, které potom hodil do hromádky. A když skládal Amarok, tak prý obsah hromádky vysypal na stůl a papírky seřadil, jak mu přišly pod ruku. Jednotlivá témata potom pospojoval, jak byly papírky za sebou. Osobně si myslím, že velmi podobné hudební postupy jako v Amaroku jsou už ve skladbě The Wind Chimes z alba Islands a po Amaroku i ve skladbě Music from the balcony z Heaven's open. Stačí si je poslechnout po sobě.

Důvodů, proč vlastně začal Mike skládat Amarok je víc. Hlavním bylo, že se chtěl vrátit ke svým kořenům a nahrát po dlouhé době dílo podle klasických postupů. V té době změnil i životní styl, vrátil se na čas zpět k přírodě a k odvázanému způsobu života. Další pákou, která ho přivedla k tomuto rozhodnutí byl postoj Virginu k nezávislosti jeho tvorby. Virgin si v podstatě diktoval, co má Mike skládat. A protože peníze byly v rockovém popku, tak Virgin

chtěl i taktó orientovanou albu. Mike tedy zhruba od roku 1984 skládal písničková alba a poslední dítko před Amarokem (tedy Earth Moving) už dělal vyloženě nerad. Mike navíc cítil, že je této komerční bezduché hudby kolem příliš a tak i proto chtěl vytvořit něco umělecky náročnějšího. Rozhodl se tedy oslovit Amarokem jen úzké spektrum posluchačů, v prvé řadě své skální fandky, kteří by jej ocenili. Proto se Amarok umístil v žebříčku prodejnosti jen na 49. místě, kde zůstal pouze dva týdny. Tehdy také byly Mikovy vzťahy s Virginem i jeho šéfem Richardem Bransonem na velmi špatné úrovni. Důvodem byl i Amarok. Částečně si totiž Mike vybil zlost na Virgin už v něm, kam zakomponoval v Morseovce Fuck of Richard Branson. Kdesi se píše, že člověk, který první tuto Morseovku poslehl dostal 2 000 liber, ale spíš pochybují. Myšlenky vytvořit Amarok byli částečně inspirovány návštěvou Rádía 1, kam byl Mike pozván aby nahrál několik skladeb pro představení Nickiho

Campbella. Inženýři z rádía byli velice ohromeni, když Mike přišel se všemi nástroji a zahrál všechno ručně, což trvalo 3 hodiny. A tam se Mike zamyslel: „Proč jsem všechny ty roky jen seděl a mačkal tlačítka na počítači? To je opravdu směšné!“. Tak se rozhodl vytvořit něco živějšího.

Amarok je dlouhý přesně 60:04 a je na něm použito 68 opravdových nástrojů a několik zvuků vytvořených elektronickými syntezátory. Celé album je nahrané digitálně, což znamená, že je každý nástroj nahran přes mikrofony nebo jiné snímače zvuku do digitální podoby. Takto je zvuk potom upraven a zakomponován do příslušné stopy. Mike se snažil celé album pojmout velice akusticky a přírodně. Doslova řekl: „Všechno je práce rukou, nohou a zubů s velmi málo syntezátorů. Hrál jsem na opravdové piano a měl jsem k dispozici Hammond, lowrey a farfisa orgány. Všechny bicí byly vytvořeny ze skutečných nástrojů nebo tleskáním či úhozy o stěhna. Snažili jsme se dostat některé z těchto zvuků z automatu, ale nebyly k použití. Toto je tedy ukázka, že stále můžete vytvořit album bez počítače.“ Mike kromě mnoha známých nástrojů použil i hromadu nástrojů tradičních z nichž uvedu třeba Sitar, ukulele, židovskou harmoniku, bodhran, bouzouky nebo banjo. Sám Mike říká, že Amarok zní ze všech jeho alb nejpřírodněji.

Každý nástroj dává skladbě kousek svojí barvy a dokáže navodit přesně takové pocity, jaké Mike zamýšlel. Když hraje flétna stráždelině, tak se opravdu bojím, když hraje veselé, tak mně je do tance a když hraje trubka závěrečnou fanfáru, tak mně běhá mráz po zádech. Mike si s některými nástroji a zvuky opravdu pohrál, takže můžete slyšet například některé zvuky pozpátku či nástroje zahrané tak vysoko nebo nízko, že téměř nejsou slyšet. Perličkou jsou potom nástroje kterým přivlastek hudební ani nepřisluší. Jako třeba píšťalka, telefon, zubní kartáček nebo ona zmíněná morseovka. Myslím, že nebudu lhat, když řeknu, že jsou všechny nástroje na Amaroku zvládnuty bravurně a že i tady Mike ukázal, co opravdu umí. Na albu myslím nenajdete žádnou rytmickou chybu, vše je zahráno přesně. Některé pasáže Amaroku, ve kterých hraje velké množství nástrojů a zvláště pak vybraná kytarová sóla jsou všeobecně považovány za nezapsatelné do partitury. Zajímavostí je, že několik nástrojů na Amaroku jako například Fender Telecaster bylo použito už v Omnadawnu.

Mike měl tedy k dispozici opravdové zvuky, které nahrával do 48

stopového systému Harrison. Ten si hlavně dokázal zapamatovat celý mix včetně změn v pásmech, hlasitosti a efektů. Mike tento systém značky Harrison používal v Anglii jako první. Byl to vlastně komplexní nahrávací systém s mnoha novými vymoženostmi. Nicméně byl velice pomalý. Zpracování jednoho mixu mu trvalo i tři minuty. Když nahrával Mike se Simonem Philipsem, tak si při těchto přesávkách hráli kosky. Většinu Amaroku Mike mixoval se sluchátky, aby vychytal i nejmenší chybičky a také aby mohl upravovat echo do stereo zvuku.

Mike s Tomem Newmannem pracovali na Amaroku většinou od 10 dopoledne do 6 či 7 odpoledne a to od pondělí do pátku. Občas se Mike podle vlastních slov při nahrávání cítil jako by lezl na vysokou horu a každý den postoupil o krok výš a výš a když už byl jednou nahoře, tak zase musel slézat dolů po druhé straně při uklízení. Po celou dobu nahrávání se snažili nepít alkohol ani nebrat drogy. Mike hlavně pracoval se skvělým kolektivem lidí, které znal již řadu let a kteří mu pomáhali když byl zrovna v úzkých. Skládání a nahrávání celého Amaroku trvalo přibližně půl roku.

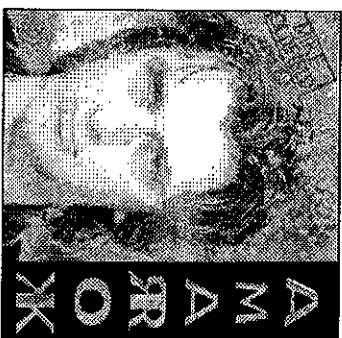
Amarok je tedy jediná hodinová skladba, která se naprosto odklání od všech zavedených hudebních postupů. U podobných alb jiných interpretů můžeme prakticky slyšet několik zavedených praktik. Buď se nám skladatel snaží poskynout jedno dlouhé téma, postavené stále na stejném rytmu, které se postupně (i několik desítek minut) rozvíjí (např. Vangelis nebo Kubová tvorba), a nebo skladatel vezme jednotlivé písně a jednoduše je na sebe naváže (např. metalová tvorba).

Ne tak u Amaroku! Mike sice vzal několik desítek (až 50) různých témat, která pospojoval, ale vložil do toho hromadu svých zkušeností a hlavně fantasie. Takže to co ve výsledku slyšíme není jen bezduchá kompilace, nýbrž souvislá skladba s několika hlavními tématy, které se postupně vynořují a ukřívají, až se po rozmanité cestě Amarokem dostanou ke gradujícímu cíli. A často se i naprosto ztratí, aby daly průchod jiným myšlenkám a fantasií skladatelově. Mnohdy do popředí vystupují až neuvěřitelné říty a melodie, které jsou naprosto v rozporu se zavedenými technikami. Jednotlivé melodie nejenom plynule navazují, různě se překrývají a kombinují, ale také se ztřeštějí jedna ve druhé a můžeme slyšet mnoho odlišných melodií v jednom tématu.

Žánrově je Amarok nezařaditelný. Nemůžeme říci, že je to album přímo rockové, folkové nebo etnické (ostatně jako u většiny Milkových alb). Mike si vzal od každého žánru něco, k tomu přidal svůj nezařaditelný styl a vytvořil něco zcela nového. Ze známějších žánrů můžeme v Amaroku slyšet například flamengo, etnickou hudbu nebo waltz a jiné prvky z vážné hudby. Mike se hlavně brání názoru, že jde o styl New Age, který je nudný a stále se opakuje, nebo že by se dal Amarok použít jako soundtrack k filmu.

Amarok je z větší části arytmiický, tzn., že v některých místech vůbec neexistuje metrum. Je to dáno rytmickou pestrostí jednotlivých témat, kdy jedno je v 3/4 rytmu, druhé naváže v 4/4 a třetí například v 5/8. K arytmičnosti se navíc přidávají různá tempa, takže je potom opravdu obtížné určit rytmus, nebo poznat, kdy se změní.

Dynamičnost celé skladby je také ojedinělá. Klidné pasáže se střídají s hlasitými v závratném tempu. Někdy příjemná melodie pomalu přechází ke klimaxu někdy přejde náhle bez varování. Každou chvilku z reproduktorů hraje něco jiného. K dynamičnosti neméně přispívá i ohromná rozmanitost nástrojů, kdy se střídají třeba klidné vokály s výbuchy elektrické kytary. V jedné recenzi na Amarok jsem se dočetl, že ho lze s úspěchem posít v nestrážném okamžiku, kdy se návštěva pustí do jídla. To musím uznat, že nepřidá na pohodě. Navíc Amarok se nedá pusit jako kulis pro společenské akce nebo k hraní karet. Při poslechu se na něj musí člověk opravdu soustředit. Z vlastních zkušeností doporučuji si poslechnout Amarok na dobrých sluchátkách. Teprve potom dojde ke opravdové nirvāně.

Na závěr by jsem chtěl už jen dodat, že Amarok je Hudebním omylem, ale jen pro ty, kteří jsou unášeni dnešní komerční produkcí ve velkém stylu. Pro ostatní, kterým slovo hudba zazní i v duši se může stát Amarok geniální hudbou.

Povídka z bookletu alba Amarok

Před dávnými časy se na místě, které mohlo být Irskem (ale stejně dobře to mohla být i Afrika nebo Madagaskar) přihodilo několik neobvyklých událostí. Dva muži - dobří přátelé - se doslechli o nádherné zlaté soše stojící ve velké díře v zemi kdesi nedaleko od jejich vesnice. Tehdy byli lidé prostí a pověst se mezi nimi rozšířila jako zhoubná nemoc. Někteří tvrdili, že to není ani socha, ani člověk. Jedna věc byla jistá; nikdy se nehýbe. Ale také se říkalo, že vydává hluk či zvuk nebo několik zvuků. Čas od času lidé říkali, že všechny zvuky vydává ve stejnou dobu. Muži si řekli, že se na ni půjdou podívat.

Vyrazili jednoho rána.

Šli pomalu.

"Cítíš se taky tak vyčerpaný jako já?", zeptal se první.

"Už jsem se cítil lín", odpověděl druhý. "Ale musíme dojít až k cíli."

Po mnoha hodinách chůze se první muž zastavil a pohlédl do dál.

"Vidím ji", řekl potichu.

"Co vidíš?"

"Třpyť krásného zlata a světla zář..."

Nehledě na svou únavu přidali oba do kroku. Ale ať šli seberychleji, vzdálenost v pověsti řečené "zlaté záře" zůstávala stejná. Po chvíli se znechuceně zastavili.

Línější z dvou přátel řekl: "Nikdy se tam nedostaneme."

"Když půjdeme zpátky, tak tam dojdeme", řekl jeho přítel.

Druhý se na něj podíval a otázal se: "A proč si to myslíš?"

Aniž odpověděl, první muž se zvedl, otočil a začal kráčet směrem k domovu. K překvapení druhého začalo být světlo po

chvíli zcela zřetelné i jemu a jak šli, bylo stále blíže. Brzo začala okolní krajina vypadat jako po velkém požáru. Zlámané ohořelé stromy ležely na zemi a půda byla spálená a popraskaná. Oba cítili znepokojení, ale šli dál. Jistě, právě došli k masivní opálené jámě.

"Takový nepořádek", řekl první. "Pojď, půjdeme se podívat."

"Běž ty a řekni mi, co vidíš", odvětil jeho opatrný společník.

Jeho přítel se doplazil až na okraj díry, vyšplhal na sežehlý, ale dobře rostlý strom a pohlédl dolů. V hluboké jámě v zemi byla ta nejvyšší postava, jakou kdy spatřil. Měla překrásný a naprosto hladký zlatý povrch. Nebyla to ani socha, ani člověk. Nikdy nic podobného neviděl a nemohl od toho odtrhnout zrak. Rozhlédl se okolo a uviděl svého přítele, jak sedí a hledí do kráteru.

"Došli jsme až sem", řekl si jen tak pro sebe. "Slyším její hlasy mluvit o věcech, o kterých jsme nemohli mluvit. Nahlás pověděl: 'Říká mi, že když muži uslyší její hlas, zůstane v jejích uších a nemohou se jej zbavit. Má mnoho různých hlasů: některé veselé, některé smutné. Vřeští jako pavian, mumlá jako dítě, bubnuje jako ruce tisíců bubeníků, šplouchá jako voda ve sklenici, zpívá jako milenec a hořekuje jako kněz.'"

"Slyšel jsme ji říct jen jedno slovo", řekl druhý.

Jeho přítel se na něj podíval: "Říká mi, že záleží na tom, jak posloucháš."

"Jak to myslíš?"

"Představ si bytost, která místo hlasu vydává melodii. Tu můžeš taky slyšet. Nebo ne?"

"Já ti nerozumím."

"Může o sobě hovořit, ale nemůže ji vidět, když ji uvidí, nemůže o ní hovořit. Ale je tu vždycky nějaký zvuk, vždy bude vydávat zvuk."

Oba utichli. Uběhla dlouhá doba. Druhý muž se obrátil na prvního.

"Nevypadá to, že ji zaslechneme, že?"

"Já ji slyšel."

Přítel se na něj přísně zadíval: "Ale neozval se žádný zvuk. NIC. O čem to mluvíš?"

"Hlavu vzněru, hluchoune. Je to jenom povídka, ne?"

William Murray

Užitečné odkazy:

<http://oldfield.musichall.cz/>
<http://www.lubna.cz/oldfield/>
<http://www.luboci.home.sk/>